

Cap sur l'école inclusive
en Europe

Karta źródłowa

Empatia a neurobiologia (2): « Neurony empatyczne »

Część modułu/ D

Kontakt : JL Lenoir.

1 – Temat

Omawiany poniżej temat to **“Empatia, a neurobiologia: “neurony empatyczne” ”**

Celem niniejszej Karty Zasobów jest rozwinięcie kwestii poruszonych w Karcie Zasobów „Empatia, a neurobiologia (1)”, a konkretnie:

- doprecyzowanie, czym jest empatia z punktu widzenia neurobiologii, poznawczego i subiektywnego funkcjonowania osoby uczącej się;
- określenie roli naukowego podejścia do empatii w edukacyjno-pedagogicznym wspomaganiu uczniów ze SPE.

Przekonamy się, że ostatnie odkrycia w dziedzinie neurobiologii mogą **zmienić nasze postrzeganie znaczenia empatii w obszarze edukacji i stać się bodźcem do stosowania konkretnych narzędzi pedagogicznych.**

W części wyjaśniającej działanie „neuronów lustrzanych” (patrz: Karta Zasobów *“Empatia, a neurobiologia (1): Neurony Lustrzane”*), dowiedzieliśmy się, że **obserwacja danej czynności wywołuje tę samą reakcję neurokognitywną, co wykonywanie tejże czynności.** To oznacza, że nauczyciel może w określonych okolicznościach użyć narzędzi edukacyjnych (na przykład obserwacji) wykorzystujących **zjawisko rezonansu poznawczego** (Rizzolatti, 2006).

Z jednej strony, **mechanizm rezonansu działa jedynie w określonym relacyjnym i społecznym kontekście.** Z drugiej, **neurobiolodzy twierdzą, że to właśnie ten kontekst relacyjny stanowi siłę napędową w procesie uczenia się** (co pokrywa się z intuicyjnym podejściem charakterystycznym dla nurtu konstruktywizmu społecznego). Oba powyższe zagadnienia zostaną omówione w tej części.

Empatia, a uczenie się: “neurony empatyczne”

Przeprowadzone niedawno badanie w dziedzinie neurobiologii wykazało istnienie specyficznych struktur neuronowych mających wpływ na interakcje i więzi społeczne.

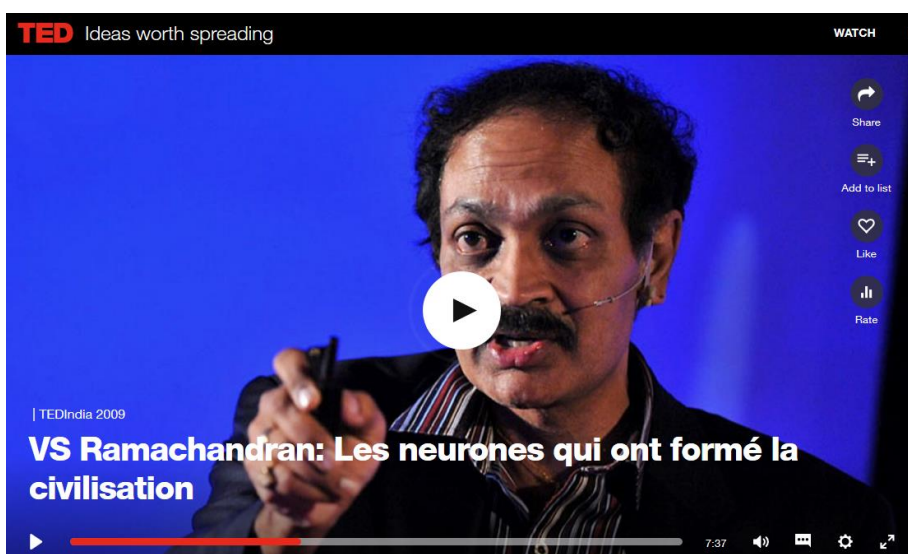
Wiemy już, że mechanizm rezonansu (poznawczego, ale także afektywnego i emocjonalnego) ma kluczowe znaczenie dla kognitywnego i intelektualnego rozwoju mózgu człowieka (patrz: Karta Zasobów "Empatia, a neurobiologia (1): "neurony lustrzane"). Bazując na odkryciach neurobiologów należy dodać, że mechanizm rezonansu ma decydujący wpływ na kształtowanie się więzi społecznych. Zdolność danej osoby do **odczuwania rezonansu** w interakcji z rozmówcą stanowi zatem element socjalizacji tej osoby. Dotyczy to zarówno przyswajania wzorów społecznych i kulturowych, jak i **rozwoju intelektualnego i umiejętności uczenia się danej osoby**.

Z tego punktu widzenia, zdolność ucznia do odczuwania rezonansu emocjonalnego i afektywnego w kontaktach z nauczycielem, opiekunem i rówieśnikami ma fundamentalne znaczenie. Cytując Antonia Damasio, "u podłoża racjonalności leżą emocje" (Damasio, A., *Błąd Kartezjusza*, 1995). **Zdolność nauczycieli, opiekunów, asystentów i rówieśników do odczuwania emocjonalnego i afektywnego rezonansu w kontaktach z uczniem pozwala mu wykształcić własną umiejętność doświadczania rezonansu afektywnego i emocjonalnego**. Powyższa teza musi zostać uwzględniona podczas tworzenia narzędzi edukacyjnych przystosowanych do potrzeb dzieci ze SPE. Ze względu na charakter zaburzeń u dzieci ze SPE, wspomniana wyżej zdolność może nie być u nich w pełni wykształcona. Tymczasem zdarza się, że bez pracy nad zdolnością do odczuwania empatii nie da wspomóc rozwoju zdolności uczenia się u dziecka.

Ta umiejętność odczuwania rezonansu afektywnego i poznawczego w kontaktach z innymi (którą Siegiel nazywa „otwarcie na relacyjność”) ma charakter strukturalny. Stanowi efekt **działania neuronów lustrzanych, o którym pisał profesor Vilayanur S. Ramachandran** (Ramachandran, 2010). Doniosłość pracy Ramachandrana polega na wykazaniu zależności między zdolnością uczenia się u dziecka i umiejętnością przekazywania wiedzy przez nauczyciela, a istnieniem neuronów lustrzanych, nazwanych przez niego **"neuronami empatycznymi"**.

Zdaniem Ramachandrana, to właśnie neuronom empatycznym zawdzięczamy powstanie całych cywilizacji i kultur. Twierdzi, że **przekazywanie wiedzy, know-how i kompetencji samorządności może odbywać się jedynie za pośrednictwem empatii**.

Wykład Vilayanura S. Ramachandrana na temat Neuronów Empatycznych

Link : https://www.ted.com/talks/vs_ramachandran_the_neurons_that_shaped_civilization?language=fr#t-159886

Wzory społeczne i socjalizacja

Neurony empatyczne warunkują również zdolność rozumienia innych, a także przewidywania i prawidłowego odczytywania, lub inaczej rozszyfrowywania, ich motywacji (uczuć), stanów emocjonalnych oraz intencji afektywnych. **Zdolność do empatii odgrywa zatem kluczową rolę w socjalizacji i wykształceniu u człowieka zdolności do budowania złożonych więzi społecznych (jak na przykład relacji uczeń-nauczyciel).** W neurobiologii kognitywnej nazywa się to "**poznaniem społecznym**", podczas gdy wielcy myśliciele (od Arystotelesa po Hegla) oraz przedstawiciele nauk humanistycznych i socjologii wspominali w tym kontekście o „dialektyce podmiotu i Innego”.

2/ Kontekst

Klasa (w szkole podstawowej lub średniej), w której znajduje się uczeń ze SPE mający problemy z nauką. Personel pedagogiczny wskazuje na trudności z pracą w grupie i nawiązywaniem dwustronnej relacji z nauczycielem.

Według neurobiologów, **rozwój zdolności empatycznych jest warunkiem rozwoju umiejętności uczenia się.** Mając powyższe na uwadze, nauczyciel może opracować narzędzie pedagogiczne służące **wykształceniu lub wzmacnianiu u ucznia zdolności do empatii.**

Pamiętajmy, że **zdolność nauczycieli, opiekunów i asystentów wspomagających i rówieśników do odczuwania emocjonalnego i afektywnego rezonansu w kontaktach z uczniem umożliwia mu wykształcenie u siebie takiej samej zdolności.** Nauczyciel może zatem zastosować określone narzędzie pedagogiczne **do pracy w dużej grupie, służące do wzmacniania zdolności empatycznych i wziąć udział w takiej aktywności.**

3/ Cel

Niniejszą Kartę należy dołączyć do modułu D jak Definicja. Karta wyjaśnia, co mamy na myśli, twierdząc, że empatia to siła napędowa i ważny zasób w procesie edukacji. Nauczycielowi lub asystentowi wspomagającemu należy zapewnić odpowiednie zasoby pozwalające mu wykorzystać potencjał empatii w nauczaniu. Tym samym propagujemy stosowanie nowatorskich narzędzi edukacyjnych.

4/ Ograniczenia

Według neurobiologów, mechanizm rezonansu działa wyłącznie w ściśle określonym kontekście relacyjnym, gdzie życzliwa komunikacja jest wiodącą formą porozumiewania się.

5/ Perspektywy

Nauczyciel może wyeliminować powyższe ograniczenie, stosując model komunikacji „Porozumienie bez Przemocy (PBP) (zobacz: Karta Zasobów "**Empatia i życzliwa komunikacja**").

Opracowanie narzędzi pedagogicznych wzmacniających zdolność do empatii (**zdolność do**

odczuwania rezonansu poznawczego, emocjonalnego i afektywnego) może ułatwić nauczycielowi lub trenerowi konkretna Karta Pedagogiczna (na przykład: Karta Pedagogiczna „*Nauka empatii w szkole*”).